Ἐγκώμιον εἰς τὸν Ἅγιον Μεγαλομάρτυρα τοῦ Χριστοῦ Ἀγαθόνικον

Analecta Bollandiana
τ. V (1886)
Σ. 396 – 415

Encomium in S. Agathonicum, quod hic edimus, predecessoribus nostris notum fuit. Habuerunt enim illius apographum ex codice ms. Vindobonensi (Acta SS., tom IV Aug. p. 521), de quo consulendum dicunt Lambecium Lib. VIII Commentariorum de ista bibliotheca, p. 205. Noluerunt orationem hanc edere, quia S. Agathonici martyrium brevius in Actorum compendio habebatur. Nos eamdem orationem edendam ducimus, utpote quae cultum Sancti Martyris non parum illustret; edimus autem ipsum illud apographum, quod in collectaneis Musei Bollandiani reperimus.

Oratio panegyrica habita fuit in ipsius Martyris solemni festo, post lectam publice Actorum historiam, quam orator supponit auditores adhuc sonantem in auribus habere.

Narratio oratoria discrepat in aliqua re ab Actorum compendio edito a P. Pinio, nempe in nomine loci ubi Agathonicus degebat. Dicitur in compendio edito, ager cui nomen Κυβίρων. At non agitur de agro cui nomen Κυβίρων, sed de agro dicto Κυβίνων, qui est Nicomediae suburbanus juxta oratorem.

In actis quoque longioribus editis a nobis in t. II Analectorum, p. 99, sermo est non de Ciberis sed de Cybenis; scribitur enim Κυβαίνων, pro Κυβίνων quod habet encomii nostri apographum, errore librarii, ni fallor, ac et facile, ut fit permutatis.

Major est differentia inter Encomium et Acta ubi de S. Anthimo martyre agitur. Apud encomiasten legitur Asclepiades praefectus, sancti Agathonici pater, sancto Anthimo martyri linguam praecidisse, sed in Actis a nobis editis introducitur Agathonicus narrans, patrem suum, se puero praesente, linguam praecidisse martyri Romano, de Anthimo vero nullus fit sermo. In apographo autem Ambrosiano Pinius legit (Ibid. p. 521), narrasse Agathonicum, coram se puero linguam praecisam fuisse Romano martyri ac deinde Anthimum quoque martyrium complevisse. Quare suspicor encomiastem in Actis quae ibidem legebantur, eadem reperisse quae citantur apud Pinium ex codice Ambrosiano, sed in oratione sua memoriae lapsu Anthimum supposuisse Romano.

Encomium sequioris aevi fetus est, paullo quidem verbosior, dictione rudiori, neque elegans sententiis, quas inter tamen una aut altera nitet gemma mirae pulchritudinis. Ad sanctorum cultum martyrum, invocationem sanctorum, eorumque cultoribus praestitum patrocinium, ad miracula sanctorum ope patrata, ad prodigia in ipsorum reliquiis observata, ad apparitiones sanctorum, denique ad omnia ferme quae fideles de martyribus ac sanctis credunt et sanctis cum Deo regnantibus tribuunt confirmanda, utile praesens documentum est.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Α΄. Λαμπρὰ μὲν τὰ τῆς ὑποθέσεως διηγήματα, λαμπρότερα δὲ καὶ τῆς κατ᾿ αὐτὴν θείας πανηγύρεως τὰ προβλήματα. Ἀθλοφορικὰ γὰρ τὰ ἀνδραγαθήματα καὶ ταῦτα, οἷα καὶ λόγος γάννυται διηγούμενος, καὶ ἀκοὴ κόρον οὐκ ἔχει τούτων πρὸς τὴν καὶ ἀκρόασιν· οἷς τε Θεὸς ἐπιτέρπεται, καὶ σκιρτᾷ κόσμος ὁ ἐπουράνιος, ταῖς γηγενῶν φιλεόρτοις συνεορτάζων καὶ τάξεσιν. Ἀλλά γε φιλομάρτυρα βλέπων τὸν σύλλογον, τοῦ τε ποθουμένου τῶν ἄθλων ἐκτεθῆναι γλιχόμενον μάρτυρος, κἂν πόῤῥω τοῦ δέοντος, ὅμως ἥκω τὸν ζωγράφον συνεισαγόμενος λόγον, οὐ πίνακι τὸν ἀθλητὴν ἐγχαράττοντα (τοὺς γὰρ τοιούτους ὁ γηραιὸς προσεκοσμήσατο χρόνος), ἀλλ᾿ οἷς τὸ ἡδὺ καὶ τῇ πανηγύρει προσήκει, καὶ τοῖς ἀκροαταῖς ἐμποιεῖ σεμνυνόμενον.

Β΄. Τὴν μὲν οὖν ὠμότητα τῶν τῆς Ἑλληνίδος τυράννων ἐκκαυλοῦντας παρόντας οἶμαι κινεῖσθαι, ἀντιθέσει δὲ τὴν τοῦ ῥηθησομένου μάρτυρος καὶ τὴν πρὸς τὰ δεινὰ καρτερίαν, τήν τε πρὸς τοὺς ἐλέγχους παῤῥησίαν. Καὶ ὅσα τῶν μὲν τὸ ἀπάνθρωπον ἐμηχανᾶτο, τοῦ δὲ τὸ ἀνδρεῖον καὶ ὑπεραν-γενικὸν (καὶ ἔλογχε τούτων καὶ κατεκόσμει), αὐτὰ μονονουχὶ ἀφιέντα, κἂν τις ἀγνοεῖν σχηματίζοιτο, τὰ κατορθώματα διηγήσαιντο. Ἀλλ᾿ ἤδη πάντως λοιπὸν τὸν καθ᾿ ἡμᾶς πρωϊαίτερον χρηματίσαι, ὃν γενναῖον ἐχειροτόνει πρὸς τὸ δέλεαρ ὁ ἀρχέκακος, καὶ μὴ ταῖς ἀπατηλαῖς ὑποθήκαις ὑποκλαπῆναι. Εἰ τότε γὰρ οὐχ ὑπῆρξεν ἐκεῖνος, οὐκ ἂν ὁ ἀλάστωρ πρὸς τυραννικὸν ἐξώκειλε λόγημα. Ἀλλὰ κατωρθώσατο τὸ τοῦ πρωτογόνου ὃ καὶ ἐκ τῶν ἐκείνων ἀπογόνων, καταλύων μὲν τὸ τυραννικὸν τοῦ δεξαμένου καὶ τὰ ἄλλα ὁπόσα τὸ ταπεινὸν ἐμφαίνει τοῦ λόγου, ἀντεχόμενος δὲ τῆς ἐν Χριστῷ βασιλείας, ταύτης τε χρηματίζων διαγγελεύς, στεφανηφόρος τε καὶ ἀξιόχρεως κληρονόμος, Ἀγαθόνικος οὗτος, ὁ τῆς ἀγαθωνύμου νίκης ἐπώνυμος, ὁ τοῖς αἰτοῦσι τὰς δωρεὰς ἀεὶ ἐξ ἀκενώτου χορηγῶν ταμιείου, ὁ ἀγαθὸς νικητής, μετὰ τοῦ κόσμου τοῦ κοσμοκράτορος, ὁ τῷ τῆς ἡλικίας νέῳ τὸ τοῦ φρονήματος γηραιὸν συνεισφέρων, ὁ ποταμὸς τῆς σοφίας, ὁ τὴν ἀχρειώδη ἅλμην τῶν εἰδωλικῶν ἐπικλύσας ὑδάτων, τῇ δὲ τῆς θεοσεβείας γλυκύτητι ἐκκλησίας καταρδεύσας τὰς αὔλακας.

Γ΄. Ἀλλὰ τοιοῦτος, κἂν οὐρανοπολίτην ὁ τρόπος οἶδε, πλὴν τῶν καθ᾿ ἡμᾶς ἐκφύντα τὸ τῶν Βιθυνῶν ἔθνος προβάλλεται. Ἡ τυραννικὴ δὲ Νικομήδεια πατρὶς ἀναγράφεται καὶ περιώνυμος πόλις, οὐκ ἐντὸς τιθηνήσασα τῶν περιβόλων (σμικρὸν μὲν γὰρ καὶ τούτων ἐντός), ἀλλά γε τὸ τέλος τῇ ταύτῃ περιοικίδι ἀγρῷ Κυβέλων προσωνυμημένῳ, παραθεμένη αὐτόμολον, ἐκλεξάμενον παραῤῥιπτεῖσθαι ἐν οἰκίσκῳ θεογνωσίας, ἢ οἰκεῖν ἐν πόλει συγκινωμάτων θεομαχῶν. Οὐ μέντοι γε μόνος ἦν· ὁμοδίαιτον γὰρ τὴν τεκοῦσαν ὁ μάρτυς εἶχεν ὡς καὶ ὁμόθρησκον, θανάτῳ παραθεὶς τὸν γεννήτορα. Ἀσκληπιάδης δὲ καὶ ἦν ἐκεῖνος, οὕτως ὀνομαζόμενος, ὃς ταύτην ἐκεῖθεν ἠγάγετο (μητρῷον γὰρ τὸ χωρίον τῷ μάρτυρι), καὶ πολίαρχος χρηματίζων Νικομηδείας· ὕπαρχον δὲ τὸν τοιοῦτον τὰ τῆς πολιτείας οἶδεν καλεῖν ἔθιμα.

Περιφανὴς δὲ ἦν καὶ τοῦ περιβλέπτου γένους· οὐδὲ γὰρ ἐξ ἰδιωτῶν ἢ τῶν τυχόντων πρὸς τὴν πολιταρχίαν ἠγμένος, ἀλλ᾿ Ὑπατίου ἀπόγονος ὤν· βασιλικῆς δ᾿ ἐκείνου ἀγχιστείας οἱ τῆς ἱστορίας παραδιδόασι λόγοι, θαυμάσιος καὶ τοῖς πολέμοις, καὶ ταῖς εὐβουλίαις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις πολιτικοῖς

προτερήμασι.

Τῷ γοῦν Ἀσκληπιάδου ὁ σεπτὸς ὁ μάρτυς ἐκεῖνος Ἀγαθόνικος νηπιόθεν τῇ τοῦ πνεύματος λαμπηδόνι περιεστράφθη, ὥστε τῶν μαρμαρογόνων ὀργάνων τὰς ἐγκαρδίους πτύχους ἀναπετάσας, καὶ τὴν τῆς θεοσεβείας ἀτίμητον εἰσοικισάμενος μαργαρίτην· λάμπων μὲν τῇ χάριτι, συναύξων δὲ καὶ ταῖς ἀρεταῖς, καὶ τοσοῦτον τοῖς ἐξ αὐτῶν κοσμούμενος καλλωπίσμασιν, ὡς καὶ τῇ τοῦ γεννήτορος εὐπραγίᾳ κόσμος χρηματίζειν, καὶ τῇ τῶν προγόνων εὐγενείᾳ ὡραϊσμὸς ὑπερτέρατος, ὄλβος τε τῇ πόλει καὶ τοῖς ἥλιξιν ἐπεδείκνυτο, ἄξιον θέαμα τοῖς ὁρῶσιν. Ἐγλίχετο γὰρ πᾶς ὀφθαλμὸς, τῷ τοῦ μειρακίου κάλλει πειθόμενος, πρὸς αὐτὸν ἀσκαρδαμυκτεῖν, μὴ μέντοι μεταφέρειν τὰς κόρας ἐκβιαζόμενοι· οἶδε γὰρ ψυχικὴ ὡραιότης καὶ σῶμα κοσμεῖν καὶ θείαν ἐφέλκεσθαι χάριν, καὶ οὐ μόνον τοὺς ἐνατενίζοντας κατευφραίνειν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἔκπληξιν ἄγειν.

Δ! Ἐπεδίδοτο δὲ καὶ γραμματικαῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις ὁπόσοις ἑλληνικῆς δεισιδαιμονίας μεταδίδοται μυρία.

Ἀλλ᾽ ἔμφυτον ὁ νεανίας τὸν θεῖον ἔρωτα κεκτημένος, τὰ τῶν εἰδώλων φυσικῶς ἐμυσάττετο, ὥς τις Ἀβραὰμ πρὸ τῆς ἡλικιώτιδος γνοὺς τὸν τοῦ παντὸς ἐργάτην καὶ συνοχέα Θεόν.

Καὶ τὴν μὲν τοῦ γεννήτορος ὑπεβλέπετο κακοπραγίαν, ἅτε εἰδωλοθύτου καὶ σέβας λατρευτικὸν τοῖς ἀψύχοις προσνεμόμενος.

Ἤχθετο δὲ καὶ ταῖς κατὰ τῶν χριστιανῶν ἐπινοίαις αὐτοῦ, πολυτρόποις τε καὶ δυσσεβέσι ταῖς ὁδοῖς, κἂν ἀκαίρους οὐδαμῶς ἐπεδείκνυτο τοὺς ἐλέγχους· πάντα γὰρ δεδίδακτο, ὡς καλὰ ἐν καιρῷ αὐτῶν.

Ἐνεβριμεῖτο δὲ τούτου τῆς ἀπονοίας, ὅτε θεόφθογγον ἀποτέμνοντα γλῶσσαν κατεῖδεν Ἀνθίμου τοῦ μάρτυρος, ἐλέγχουσαν μὲν τῆς τυραννίδος τὸ δυσσεβές, στεφανοῦσαν δὲ τὴν μαρτυρικὴν ἑαυτῆς κορυφήν.

Ἀλλὰ πύλαι μὲν ᾅδου τὸν ὕπαρχον ὑπεδέχοντο, σὺν τῷ σωματικῷ καὶ τὸν ψυχικὸν ὑφιστάμενον θάνατον.

Μετανάστης δὲ τῶν πατρῴων ὁ νεανίας ἐγένετο. Ἀγρὸς δὲ τοῦτον ὁ προρρηθεὶς ὑπεδέχετο, τὰ πατρῷα οἰκεῖα, ἐν οἷς ἐπ᾽ ἀδείας ὁ θεῖος γενόμενος Ἀγαθόνικος, δοκιμίων τὴν ἀγχίνοιαν ταῖς ἑκατέραις ἐκ τῶν δογμάτων ἐδίδου θεωρίαις. Τῆς μὲν ἑλληνικῆς τὰ μυθώδη κατὰ νοῦν ἐθριάμβευέν τε καὶ εἰς οὐδὲν ἐλογίζετο πλάσματα, τῆς δὲ καθ᾽ ἡμᾶς ἀληθείας τὰ πάντα σκοπῶν, ἐν οἷς τὸ ἀπλανὲς καὶ ἀνεπιτήδευτον κρίνων, αὐτῇ μᾶλλον ἢ ἐκείνῃ προσῳκειοῦτο. Καὶ τοσοῦτον ταῖς μελέταις τὴν πρὸς τὰ θεῖα λόγια νύκτας καὶ ἡμέρας ἄσκησιν ἐπεδείκνυτο, ὡς βραχεῖ χρόνῳ τῇ ἀκρωρείᾳ προσεπιβῆναι τῆς γνώσεως, κἀκεῖθεν ὥσπερ τις ἐπόπτης, τῶν χαμαιζήλων τὸ εὐτελὲς παραβλέπειν, καὶ ὅλος Θεῷ γίνεσθαι, καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀϊδίου δόξης ἐρᾶν, καὶ πρὸς τὴν κατάληψιν ἐκείνης ἐπείγεσθαι.

Ε! Εἶχε δὲ τὸ κραταιὸν, ἅμα δὲ καὶ τὸ ἡδὺ τοῦ λόγου ἐναποστάζον, ὡς πᾶσαν μὲν ἀκοὴν καταθέλγειν, πᾶσαν δὲ καρδίαν εὐφραίνειν· ὅθεν πλείους ὅσους ἂν ἀκροατὰς εὕρισκεν, αὐθωρὸν τῷ τῆς εὐσεβείας ἐφωταγώγει πυρσῷ, τὸ ζοφῶδες ἀποβαλλομένους τῆς πλάνης, τὸ δὲ φῶς ἐνδυομένους τῆς ἀληθείας.

Πνεῦμα γὰρ Θεοῦ ἐν τῷ μάρτυρι καὶ τοῖς ῥήμασιν ἐνεφαίνετο καὶ τοῖς τῶν θαυμάτων σημείοις. Δι᾽ ὧν ἀπερραπίζετο μὲν τὰ τῶν βλασφήμων ἀπόλωλα δόγματα, ἐκινεῖτο δὲ πρὸς αἶνον τὰ τῶν ὑπηκόων τῆς ἐνθέου διδασκαλίας,

CERTIFICATE BOND White Substance 16
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

καὶ σχεδὸν κοινὰ τὰ τῆς Ἑλληνίδος λατρεία, πλήρη δὲ τὰ καθ' ἡμᾶς τῇ προσοχῇ τοῦ μάρτυρος ἐγεγένητο. Καὶ περιβόητος ἦν, τῇ τε τῶν θαυμάτων τερατουργίᾳ, τῇ τε τῶν λόγων ἰσχύϊ, καὶ πᾶν στόμα Ἀγαθόνικον τὸν αἶνον ἐλάλει. Διεπρίετο δὲ τὸ τῶν εἰδωλομανούντων συνέδριον, καὶ πολλάκις ὥσπερ οἱ τὸν πρωτομάρτυρα, οὕτω κἀκεῖνον μανέντες ἐβουλεύοντο συναρπάσαι. Οὐκ ἐπ' ἀδείας δ' ἦν αὐτοῖς τὸ τόλμημα, δεδιόσι τό τε τοῦ μάρτυρος εὐγενές, καὶ τὴν τῶν πεπιστευκότων πολυπληθίαν.

Ϛ'. Ἐπεὶ δὲ τῆς δεισιδαιμονίας τὸ πῦρ ἀνερριπίζετο θεσπίσμασι τυραννικοῖς τυφόμενον, καὶ πᾶσαν κατεβόσκετο τὴν ὑφήλιον, οἵ τε τῆς πλάνης ὑπουργοὶ καθάπερ τινὲς λοχῶντες θηραταὶ τοὺς τῆς εὐσεβείας θεραπευτὰς ἀνερευνῶντες συνελάμβανον, μεγίστην ἀπόδειξιν τῆς πρὸς τοὺς κρατοῦντας εὐνοίας τὴν ἑαυτῶν θηριωδίαν πρὸς τοὺς θεοσεβοῦντας ἐπιδεικνύμενοι. Πρῶτα μὲν Ζωτικός τις, οὕτω καλούμενος, ἀνὴρ ἐπ' εὐσεβείᾳ γνώριμος, καὶ τὴν φήμην ἔχων τοῖς ἔργοις προστρέχουσαν, τήν τε κλῆσιν τοῖς πράγμασι φέρων κατάλληλον, ζωῆς τοῖς πολλοῖς καθαρᾶς ἀκηράτου πρόξενος, καὶ τῇ τῶν τεραστίων ἐπιδείξει ἀνὰ στόμα πάντων ᾀδόμενος, ὑπ' αὐτῶν ἀγρεύεται καὶ μέγιστόν τι λάφυρον Εὐτολμίῳ, δεινῷ μὲν αἰκισμοῖς ἐπελθεῖν καὶ λογισμὸν χαυνῶσαι καὶ τὸ γενναῖον, χαλεπῷ δὲ τοὺς ἀντιτείνοντας ἰδεῖν πρὸς τὰ κελευόμενα (ἦν γὰρ πικρὸς εἰς ὀργὴν καὶ ἀπαραίτητος), προσάγεται. Ὃς ἰδὼν πολιὰν μὲν αἰδέσιμον, πολιώτερον δὲ φρόνημα, καὶ λόγοις ποικίλοις ἀντικαρτερούμενον τὴν τῆς εὐσεβείας ἐξωμοσίαν, τῶν ἐλπίδων παρακρουσθείς, τὴν οἰκείαν ἀποκαλύψας δυσμένειαν, τῇ τοῦ ξίφους τομῇ τῆς ἐνθένδε βιοτῆς ἀπελαύνει τὸν ἀθλητήν. Καὶ οὕτως ὁ μέγιστος Ζωτικὸς διανύσας τὸν ἀγῶνα τὸν καλόν, ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, καὶ πρὸς οὐρανίους χώρους θερμῷ καὶ ἀτμίζοντι αἵματι μετεβιβάζετο, ἄξια τὰ βραβεῖα παρὰ τοῦ ἀγωνοθέτου δεξάμενος.

Ζ'. Δεύτερον δὲ οἱ τῆς ἀσεβείας ὑπουργοὶ Ἀγαθόνικον Εὐτολμίῳ προσάγουσιν. Ἐπεὶ γὰρ ἡ φήμη πανταχοῦ διέτρεχε τῆς τε διδαχῆς αὐτοῦ καὶ τῶν θαυμάτων, καὶ τοὺς τῆς ἀσεβείας ὑπασπιστὰς μανία κατεῖχεν ὑπερόριος, ἀνάρπαστον αὐτὸν ἰδεῖν ἐκ μέσου γλιχομένους, οὐκ ἦν λοιπὸν ὅπως καλυφθείη τὰ κατ' αὐτόν. Ὁ δὲ προγυμνασάμενος τοῖς τοῦ προαθλήσαντος αἵμασι, καὶ καθάπερ κύων διψητικώτερος πρὸς τὴν τῶν ἀθῴων ἔκχυσιν [αἱμάτων] γενόμενος, ἐλύττα λοιπὸν τὴν κατὰ τοῦ μάρτυρος ἀναίρεσιν.

Ἀλλ' ἐπεὶ τὸ τῆς ὥρας αὐτοῦ θαυμάσιον τὸν θυμὸν ἐπέκλα τοῦ τυράννου (οἶδε γὰρ κάλλους ὑπερβολὴ πρὸς τὸ ἡμερώτερον μεταποιεῖν ἐπιφανεῖσα καὶ τὸν ἀγριώτατον), συνίησι μὲν αὐτὸν τῆς εὐγενείας· ἐκ γὰρ τοῦ πολλοῦ κάλλους καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας ἐπ' ἀγχιστείαν βασίλειον ἀναφέρειν, ὥσπερ ἦν, τέλον κατεστοχάζετο. Ἀπεπειρᾶτο δ' οὖν ὅμως τοῦ φρονήματος.

Καί· Τίς ὤν, ὦ οὗτος, τί δὲ καὶ βουλόμενος τὴν ἐναντίαν τῶν κρατούντων ὁδὸν βαδίζειν, αὐτόνομον σαυτὸν παραδεικνύων, καὶ διαχλευάζων τὴν ἡμετέραν θρησκείαν, διηρώτα, θεὸν μὲν ἀσυνήθη καὶ ξένον καταγγέλλων, ὅλον δὲ δῆτα πρὸς τὴν τούτου προσκύνησιν μεταφερόμενος;

(ἀκολουθεῖ)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ὁ δὲ μάρτυς ἀτρεμεῖ τῷ φρονήματι μηδὲν ὑποπτήσσων τῶν ὁρωμένων, οὔτε τὸ βλοσυρὸν τοῦ ἐτάζοντος, οὔτε τὸ τῶν κολαστηρίων ἀπηνές, οὔτε τὸ ἀπότομον τῶν παρεστώτων, πρᾳείᾳ τῇ φωνῇ τοιαύτην ἐπῆγε τὴν ἀνταπόκρισιν·
Ἐγὼ μὲν οὐκ ἀσήμου γένους ὑπάρχω τυγχάνων, ἴσασι πάντες οἱ παρόντες, καὶ μαρτυρησάτωσαν τ' ἀληθῆ λέγοντι.
Εἰς Ἱππάσιον γοῦν τὸν περιβόητον ὕπατον τὰ τοῦ γένους ἀναφέρεται.
Γεννήτης Ἀσκληπιάδης ὕπαρχος.
Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς Καῖσαρ Μαξιμιανὸς (απογρ. Μαξιμῖνος) τοῦ γένους ἐγγύτατος.

Καὶ ὁ τύραννος· Καὶ τίς σου τῶν τοιούτων καθηγητής, ὡς τοὺς μὲν πατρῴους καταλιμπάνειν θεοὺς παραινεῖν, τῶν δὲ βασιλικῶν προσταγμάτων ἀλογεῖν;

Παῦλος ὁ θεῖος, φησὶν Ἀγαθόνικος, καὶ Δαβίδ· ὁ μέν, πειθαρχεῖν δεῖ, λέγων, Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις· ὁ δέ, πάντες, διδάσκων, οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμόνια, ὁ δὲ Κύριος τοὺς οὐρανοὺς ἐποίησεν.

Ὁ δὲ δικάζων· Σοφίας τρόφιμον ὄντα σε, φησίν, οὐ δεῖ περὶ τοὺς τῆς σοφίας ἀγνωμονεῖν θεούς.

Καὶ ὁ μάρτυς ἀπεκρίνατο· Ἣν σὺ λέγεις σοφίαν, ὡς ἄδικον ἀπεπτυσάμην· τῆς δὲ τοῦ Κυρίου μου, ὅς ἐστι τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς σοφία καὶ δύναμις, ἐμπλέως γέγονα.

Η'. Ταῖς γοῦν τοιαύταις δυσχεραίνων ὁ ἄνους ἐκεῖνος ἀντιλογίαις, τὸ μὲν θωπεῦσαι, τὸ δὲ καὶ πτοῆσαι διενοήθη τὸν μάρτυρα, καί φησι·
Τῆς μὲν τῶν προγόνων εὐγενείας τε καὶ λαμπρότητος, ὦ Ἀγαθόνικε, οἰκεῖόν σε ἥ τε περιφάνεια καὶ ἡ ἄλλη τῆς καλλονῆς μαρτυρεῖ κατάρασις. Βασιλικῆς γάρ σε μανθάνω μὲν βλάστην γενεᾶς, καὶ τῶν ἄλλως τὰ πρῶτα τῶν ἀξιωμάτων διϊθυνόντων· καὶ γὰρ ἄξιον ὄντως τῆς ἐκείνων κοσμιότητος τὸ κατά σε λαμπρόν τε καὶ λίαν περίδοξον, ἐπειδὴ κόσμος αὐτοῖς καθέστηκας, ἢ ἐκεῖνοι σοὶ ἐχρημάτισαν. Ἀλλά γε τοιοῦτος πεφυκὼς ἐκ τοιούτων, καὶ τὴν τρόπον καὶ τὴν λατρείαν ὅμοιος καθεστάναι ὀφείλεις, καὶ μὴ τοῖς φενακιζομένοις σοι συγκαταλέγεσθαι ψόγοις· οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται ἄνδρα φρονήσει καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς κεκοσμημένον, θεῶν πατρῴων ἀπορραγέντα, ἄλλῳ θεῷ προσφυῆναι, καὶ τῶν μὲν βασιλικῶν ἀλογεῖν προσταγμάτων, καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς ἀγαθῶν στερεῖσθαι, τὸν δὲ τῶν κακούργων ἕλκεσθαι θάνατον. Σκόπησον τοίνυν ὅσον τὸ τῶν ἀμφοτέρων διάφορον, καὶ μὴ πολὺ λογεῖν θέλε· ἀλλ' ἢ τῷ αὐτοκράτορι πείσθητι, καὶ λάβοις τῶν ἐκείνου καὶ τῶν πατρῴων χρηστῶν θεῶν, καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς εὐημερίας ἀπολαύσεις· ἢ τἀναντία φρονήσας, ἐναντία πάντως καὶ πείσῃ. Ταῦτα μὲν ὁ Εὐτόλμιος.

Θ'. Ὁ δὲ θεῖος Ἀγαθόνικος, σεμνὸν ὑπομειδιάσας (οἶδε γὰρ ψυχὴ καθαρὰ καὶ νοῦς διαυγὴς τοῖς λήροις ἐπιγελᾶν), Τί, φησίν, ὦ Εὐτόλμιε, ἐπιχειρεῖς ἀνεπιχείρητα; Τί κομπάζεις ἐν λόγοις, ματαίως τὴν γλῶσσαν κινεῖς, καὶ

σύμβουλος οὐκ ἀγαθῶν, ἀλλὰ πρόξενος ἀπωλείας γίνῃ; Οὐδὲ γὰρ ἄλλως διω-κριτῶν οἶδας.
Πῶς γάρ με γενναίας τῆς προαιρέτου φύσεα (εἰμὶ γάρ), φρονήσει τε καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς κοσμοῦντα, κρείττοσι μὲν ἀλογῆσαι, τοῖς δὲ χείροσι παραινεῖς προσχωρεῖσθαι· καὶ Θεοῦ μὲν ζῶντος ἀποστῆναι τοῦ τῶν ὅλων δημιουργοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀθανάτων ἐκείνων καὶ ἀϊδίων γερῶν, εἰδώλων δὲ κωφῶν, ἀλλὰ καὶ ἀψύχων χρηματίσαι λάτριν, ἃ καὶ τὸ σέβειν αἰσχύνη, καὶ τὸ προσκυνεῖν γέλως, ἀλλὰ καὶ τὸ θεοὺς ὀνομάζειν οὐ μόνον ψυχικὸς θάνατος καὶ ἀπώλεια, ἀλλὰ καὶ ἡ κόλασις ἀτελεύτητος; Ὢ καὶ Δαβὶδ καταπαίζων, Τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν, ἔλεγεν, ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων, ὅμοιοι αὐτῶν γένοιντο οἱ ποιοῦντες αὐτά, καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτοῖς.
Βούλει οὖν με τοῖς ἀναισθήτοις ἐξομοιοῦσθαι καθ' ὑμᾶς τοὺς τούτοις λατρεύοντας. Ἀλλ' οὐκ ἔσομαι οὕτως ἄφρων, ὥστε τῶν μὲν ἐν ἐπαγγελίαις ἀγαθῶν ἀμελῆσαι, τὴν δὲ μικράν μοι περιποιοῦντα τὴν ἡδονὴν καὶ πρόσκαιρον περιέπεσθαι.

Ἀπογνοὺς οὖν τοῦ διὰ λόγων πείθειν ὁ τύραννος ἔργων ἤρχετο. Καὶ δὴ τὸν μάρτυρα μάστιξιν αἰκισάμενος, πρὸς Μαξιμιανὸν μετὰ τῶν συνάθλων ἄγεσθαι ἐψηφίσατο. Οὐ γὰρ ἐπ' ἐξουσίας ἦν αὐτῷ τὴν ἐπὶ θάνατον ἄγειν, τῷ τῆς εὐγενείας ὑπερέχειν κωλυομένῳ.

Ι'. Τοὺς γὰρ ἄλλους, ὅσοι τὸ εὐτελὲς κατὰ τὸ σαρκικὸν ἐπεγράφοντο γένος κεφαλικῇ τιμωρίᾳ ἐξέδοτο, οὓς ἀγεληδὸν οἱ δορυφόροι προάγοντες ἀφειδῶς κατετέμνοντο.
Ὑπεστήριζε δὲ πάντας ὁ καὶ καρτερόψυχος Ἀγαθόνικος, καὶ πρὸς τὸν ἆθλον ἀπιόντας ἐπέλεγε, Μὴ προδῶτε, φάσκων, ὦ σύναθλοι, τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν, μὴ δῶτε νῶτα τῷ διαβόλῳ, μὴ τῶν ἀϊδίων ἐκείνων καὶ ἀφθάρτων ἀποστερηθείητε στεφάνων, ἀλλὰ μιᾶς ἡμέρας προσκαίροις πόνοις, τὸν ἀπέραντον αἰῶνα κληρώσασθε.
Παραινεῖ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ πλείστους μετέβαλλε, καὶ μάρτυρας ἀπετέλει, ὥστε τοὺς τῆς πόλεως προὔχοντας, καὶ μάλιστα τοὺς τῶν εἰδώλων ἱερατεύοντας, ἐπισπεύδειν τὸν τύραννον, τάχιον τὸν Ἀγαθόνικον ὑπεξελθεῖν, πρὸ τοῦ τὴν πόλιν μεταβαλεῖν.

Ἐπείγεται τοίνυν ἐν τούτοις, συνεπαγόμενος τόν τε Ἀγαθόνικον καὶ τοὺς λοιποὺς συνδεσμώτας

Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ξένον· Πᾶσα γὰρ ἡ πόλις, οἵ τε χειρονομίᾳ ἐκ κρυπτοῦ συγκινούμενοι, οἵ τε τῇ πλάνῃ ἀναφανδὸν συνείποντο, οἱ μὲν τῇ τοῦ μάρτυρος Ἀγαθονίκου ἀποκλαιόμενοι στέρησιν, οἱ δὲ τὴν καρτερίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῆς καλλονῆς εὐφυΐαν ἴδεσθαι γλιχόμενοι. Κ' οὐ μόνον ὅσον τὸ ἐν ἀνδράσιν, ἀλλὰ καὶ γυναικῶν πλῆθος, καὶ παιδαρίων συνείπετο

(ἀκολουθεῖ)

Ὁ δὲ ἅγιος, ὡς ἐπί τινι παρεμβολῇ νίκης ἐλπίσιν ἐρχόμενος, κεχαριτωμένως ἐβάδιζε, συνασπιστὰς τῶν ἀθλητῶν ὅμιλον ἐπαγόμενος, καὶ τὰ Δαυϊδικὰ συνᾴδων ὑμνολογήματα.

ΙΑ'. Οὐχ οὖν ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος Εὐτόλμιος τινὰς τῶν ἁγίων διαδράσαντας τῇ ὁδοιπορίᾳ οὐ μόνον οὐκ ὠκτείρησεν, ἀλλὰ καὶ δεινὰ προστίθει, ὀρρωδεῖν ἐκείνοις τούς τε ἐγχωρίους, τὰς ~~τε~~ περὶ Ζήνωνα μηχανώμενος.
Καταπέλταις τοιγαροῦν τούτους ἀνῄρει, τὸν μαρτυρικὸν ἀγῶνα [illegible].
Ἐν δὲ τῇ Καλχηδόνι φθάσας, Σεβηριανὸν (ἀρογρ. Σευηριανόν) τὸν ἱερώτατον μάρτυρα εὗρε, πολλοῖς μὲν ἐγκαλλωπισάμενον χρόνοις, μείζονι δὲ καὶ ποικίλους ἀγῶνας ἐν βαθεῖ διενεγκόντα τῷ γήρᾳ, καὶ πλείους τῇ θείᾳ διδασκαλίᾳ Χριστῷ προσάξαντα. Ξίφει δὲ ὅμως (ἀδοῦ πάρεργον) αὐτοῦ κάραν ἀπέτεμε, θεόθεν στεφανωθεῖσαν.

Ἀγαθονίκῳ δὲ τῷ θαυμαστῷ, ἵνα καὶ Βυζαντὶς τῷ καλῷ αὐτοῦ παρακολαυθήσῃ, καὶ ταῖς τῶν αἱμάτων ῥοαῖς δαιμονικὸν ἄγος ἀπορρύψηται, ἡ ταύτῃ πάλη δευτέρα προτίθεται.
Καὶ ἦν ἀγὼν ἀμφήριστος· τοῦ μὲν ἐπάγοντος ὅπως κρατήσῃ ταῖς αἰκίαις, καὶ μὴ τὸ πᾶν ἡττῆσθαι δοκῇ φιλονεικοῦντος.
Τοῦ δὲ μάρτυρος, ὅπως τῇ καρτερίᾳ τὴν εὐψυχίαν ἐνδείξηται, καὶ τὰς μαρτυρικὰς ἀναρρήσεως τὴν ἐπίτευξιν κομίσοιτο. Τοῦτο μόνον δεδιότος, μὴ μαλακώτεραι αἱ βάσανοι προσβαλοῦσαι οὐκ ἄξιον τοῦ πόθου τὸ γέρας συνεισενέγκωσι. Κἀκεῖ μὲν, ὅπως, εἰ καθαιρήσοι τοῦ φρονήματος, εἰς εὐγνωμοσύνης ἔνδειξιν, δῶρον μέγιστον προσάξῃ βασιλεῖ. Τοῦ δέ, ὅπως ἀκαθαίρετος ὀφθείς, τῷ οἰκείῳ προσάξῃ δῶρον ἑαυτὸν βασιλεῖ.

ΙΒ'. Σάρκες ἐτέμνοντο ξίφεσιν, ἶνες διελύοντο, νεῦρα διεσπῶντο, τοῦ αἵματος οἱ ῥύακες κρουνηδὸν ἐφέροντο, σπλάγχνα κατεχορδεύοντο, ἡ τῆς φύσεως οἰκονομία ἐθεατρίζετο· οἱ δήμιοι ἀνένδοτοι καὶ σκληροί, αἱ ἀλγηδόνες ὑπερόριοι.
Τῷ δὲ ἦν ἀνεπίκλαστος ἡ γνώμη, καὶ οὐδὲν ἐδείκνυ νήπιον, οὐδὲ ἁπαλὸν ἐν τῇ φύσει.

Τῶν θεωμένων κατάπληξις, ἀγγέλων κρότος ἐπινίκιος, τῶν δαιμόνων ὀλολυγμός, μέχρις οἱ βασανίζοντες ἀπειπάμενοι πρὸς τὸ ἀκατάπληκτον τοῦ ἀθλητοῦ τὴν νικῶσαν ψῆφον ~~τούτῳ~~ καὶ ἄκοντες τούτῳ προσένεμον.

(ἀκολουθεῖ)

Ἔπειτα Μαξιμιανῷ Καίσαρι παρίσταται, κατὰ Συλυβρίαν (sic) διατρίβοντι τότε.

Ὃς ἰδὼν αὐτὸν καὶ ἐπιγνούς, ἀνὴρ ὅλος δαίμοσι κάτοχος καὶ ταῖς αὐτῶν θεραπείαις ἐκτόπως μεμηνώς, δέον κατοικτειρῆσαι τῆς νεότητος, καταπλαγῆναι τοῦ κάλλους, θαυμάσαι τῆς ἀνδρείας, δυσωπηθῆναι τὴν συγγένειαν, τὴν τῶν εἰδώλων θεραπείας προκρίνας, εἰς λόγους δυσσεβείας προυκαλεῖτο τὸν ἀθλητήν.

Ὡς δὲ τοῦτον ἀπισχυριζόμενον κατέμαθε, τῆς κάρας ἐκτομὴν αὐτοῦ καταψηφίζεται. Τοῦτο μόνον αὐτῷ χαρισάμενος, τὸ μὴ τῆς ἐμφύτου ὠμότητος ἐπὶ πολὺ παρατεῖναι τὴν δεινότητα.

Ἀπολυθεὶς τοίνυν ὁ Μάρτυς τῆς προσκαίρου βιοτῆς, πρὸς ἀκηράτους σκηνὰς μετεβιβάζετο, χορείαις ἀγγελικαῖς παραπεμπόμενος, ὁ καλλίνικος τῆς εὐσεβείας Ἀθλητής, ὁ διαυγέστατος τῆς οἰκουμένης φωστήρ, ὁ τῆς εἰδώλων ἀσθενείας στηλιτευτής, ὁ τῆς Χριστοῦ δυναστείας ὑφηγητής, ὁ τὸν πολυμήχανον ἐχθρὸν ἐν τῇ οἰκείᾳ στερρότητι καταβαλών, ὁ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κατεχομένους τῷ Σωτῆρι προσαγαγών, ὁ τῷ φίλτρῳ τοῦ Δεσπότου συναυξηθεὶς καὶ κατάλληλον τοῦ πόθου τὸ τέλος ἐσχηκώς, ὁ φύσιν νεάζουσαν τῇ πίστει νευρώσας, καὶ συναμιλλᾶσθαι ταύτην τῇ γνώμῃ παρασκευάσας.

ΙΓ! Τίς οὖν τούτῳ τῶν πάλαι, ἢ πρὸ τῆς χάριτος, ἰσόρροπον τὴν ἀρετὴν ἔχων ἀναδειχθήσεται; Τίνος χάριν οὐ κρατεῖ; Τίνος δὲ ἢ τῶν τῆς χάριτος τὰ δευτερεῖα ἀποίσεται; Μέγιστος Ἀβραάμ, ἐπιγνώμων ἀληθείας γενόμενος αὐτόματος, ἢ πατρικὴν ἀθεΐαν βδελυξάμενος, ἀλλ' ἐν παρηκμῷ (sic) ἢ βεβηκυίᾳ γενόμενος ἡλικίᾳ, τῆς γνώσεως λαμβάνει τὴν εὕρεσιν, τὴν νεότητα παρελάσας ἐν ταῖς τῶν εἰδώλων θεραπείαις.

Ὁ Μάρτυς δὲ τὴν πατρικὴν ἀπώσατο δυσσέβειαν, ἔτι περιφέρων τὴν γλῶσσαν ψελλίζουσαν, ἢ τῆς πρώτης ἡλικίας οὐκ ἀποτιναξάμενος τὰ ἐπίσημα.

Ἰσαὰκ τύπος Χριστοῦ γενόμενος, εἰς θυσίαν ἄγεται, ἀλλ' ὑπὸ πατρός, ἀλλ' οὐκ ἀπαρτισθέντος τοῦ ἐγχειρήματος. Οὗτος δὲ τὸν τελευτὴν τοῦ Ἰησοῦ ποθήσας ἐκπαιδόθεν, ἑαυτὸν αὐθαίρετον θυσίαν διὰ ξίφους προσήνεγκε. Πρότερον μέν, καθ' ἑκάστην τῇ σεμνοτάτῃ θυόμενος πολιτείᾳ, ὕστερον δὲ διὰ τοῦ αἵματος μαρτυρικῶς καθιερωθείς.

Ἰακὼβ μητρικὰς ὑποθήκας δεξάμενος, πατρικὴν εὐλογίαν, μᾶλλον δὲ θεϊκήν, ἐπεκτήσατο. Οὗτοσὶ δὲ ἢ οὗτος τῆς μητρῴας λατρείας ὀπαδὸς γενόμενος, ἢ τῆς ἐν αὐτῇ λίαν ἀδιαδόχου κοινωνὸς γέγονε δόξης.

(ἀπολαυθῇ)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ἰωσὴφ κάλλει μὲν ἐκεκόσμητο, καὶ τὸ κάλλος εἶχε κεκραμένον σωφροσύνῃ. Ὁ δὲ καί οὐδὲν τῷ κάλλει λειπόμενος, διὰ βίου τὴν παρθενίαν ἐφρούρησεν. Καὶ τῷ μὲν τῆς ἐγκεχαραγμένης ἡ ξένωσις συνῆρχε πως πρὸς ἀρετήν (τῆς γὰρ θλίψεως τὸ ἐπίπονον ἀπωθεῖτο πᾶσαν τερπνότητα). Ὁ δὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ πολλοῖς τοῖς πρὸς ῥᾳθυμίαν καθέλκουσιν ἐναπειλημμένος, γενναίῳ λογισμῷ ταῦτα διεκρούσατο. Καὶ ὁ μὲν τῆς εὐσεβείας παρὰ πατρὸς δεξάμενος τὰ σπέρματα ἀκόλουθον ἐβλάστανε καὶ τὸν καρπόν. Ὁ δὲ τὴν δυσσέβειαν μὴ προσοικειούμενος τὴν πατρικήν, καθάπερ ῥόδον εὐθαλές, τὴν εὐωδίαν ἐξήνθησε τῶν μυρικῶν.

Δαβὶδ πυρράκης μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν καὶ ἀγαθὸς ὁράσει γέγραπται. Ὁ δὲ πάσῃ μὲν εὐπρεπείᾳ καὶ ὡραιότητι κατακεκόσμητο σωματικῇ, ἀγαθὸς δὲ οὐ μόνον ὑπῆρξε τοῖς βλεπομένοις καὶ νοουμένοις, ἀλλ' ἐκ περιουσίας καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκληρώσατο (sed ex abundantia etiam nomen adeptus est). Εἰ δέ πρός τινα θεωρίαν ὑψηλοτέραν ἀποβλέψῃ τις τὰ τοῦ Δαβίδ, οὐκ ἂν ἀπᾴδουσαν εὑρήσομεν ταύτην προσαρμόζοντες τῷ μάρτυρι.

ΙΔʹ. Ὁρᾷς Πέτρον ὄχλου δημηγοροῦντα καὶ λαὸν ἐμπερίτομον τῇ χάριτι προσάγοντα;
Ὅρα καὶ τὸν ἀθλητὴν δημηγοροῦντα, καὶ λαὸν τῇ πλάνῃ τῆς εἰδωλολατρείας προσκείμενον, πρὸς θεογνωσίαν μεταφέροντα.

Παῦλον τοῦ μεγαλοκήρυκος πολλῷ τῷ μέσῳ συνεργὸς ἀναδέδεικται (post longum intervallum cooperator ostensus est).

Τὸν αὐτὸν ζῆλον ἐπανῄρηται, ὁμοίως καὶ αὐτὸς ἐπυροῦτο τὰ σπλάγχνα ὑπὲρ τῶν οἰκείων, ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων, ὑπὲρ τῶν πεπιγνωκότων, ὑπὲρ τῶν ἐνεχομένων, τῶν μὲν ὅπως ἐπιμείνωσι τῇ ἀληθείᾳ, τῶν δὲ ὅπως ἐπαρθείη τὸ κάλυμμα τῆς ἀγνωσίας τῶν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμῶν, καὶ πρὸς τὸ φῶς διαβλέψωσι τῆς ἐπιγνώσεως.

Συγγραφεὺς μὲν εὐαγγελίου οὐκ ἐγένετο, τῶν δὲ συγγραφέντων κῆρυξ μεγαλοφωνότατος, θαυμασίως ἐνέπλησε τὴν περίχωρον.

Τέλος, κοινωνὸς τῶν δεσποτικῶν παθῶν ἐχρημάτισε, τὸ τοῦ σωτηρίου ποτήριον πιών, τῆς υἱοθεσίας οὐκ ἐψεύσθη, τῆς ἀναρρήσεως ἐπέτυχε, τῆς θεώσεως κατηξίωται, νῦν μετὰ ἀγγέλων συγχορεύων, τῆς μακαρίας Τριάδος καθορᾷ τὴν ἔλλαμψιν, νῦν μετὰ τῶν συνάθλων αὐλιζόμενος, τὸν ἐπινίκιον ὕμνον προσφέρει τῷ κτίσαντι, νῦν ἀμέσως προσπελάζων τῷ θρόνῳ τῷ δεσποτικῷ, τὰς ὑπὲρ τοῦ κόσμου προσάγει ἱκεσίας.

ΙΕʹ. Τούτῳ προσέλθωμεν ἅπαντες μετὰ πίστεως, εὐφημοῦντες, γεραίροντες, μεγαλύνοντες ᾄσμασιν, ὡς ἄνθεσι καταστέφοντες, ἐγκωμίοις δεξιούμενοι.

Οἱ θυμήρεις, οἱ τεθλιμμένοι, οἱ μέν, τὴν θυμηδίαν διαρκῆ ἐξαιτούμενοι, οἱ δέ, τὴν τῶν λυπούντων μεταβολὴν ἱκετεύοντες. Οἱ πλουτοῦντες, οἱ πενόμενοι, οἱ νοσοῦντες, οἱ ὑγιαίνοντες· οἱ μέν, τὴν ῥῶσιν φυλάττεσθαι βουλόμενοι, οἱ δέ, τὸν ὄγκον ἀποθέσθαι τῶν νοσημάτων προθυμούμενοι. Οἱ νέοι, οἱ γέροντες, πᾶσα ἡλικία, καὶ πᾶν γένος ἀνθρώπων. Χαίρει γὰρ ἡμῶν τὸ πρόθυμον ὁρῶν ἀήττητος. Καὶ πρὸ τούτου, πολλῷ πλέον εὐφραίνεται καὶ χαίρει Θεός, ὁ τοῦτον τιμήσας καὶ δοξάσας, τὴν πρὸς τὸν ἀθλητὴν εὐφημίαν, οἰκείαν λογιζόμενος εὐφημίαν, τὸν πρὸς αὐτὸν ἔπαινον, οἰκεῖον ἔπαινον. Εἰ γὰρ ὁ βασιλέως οἰκέτην θεραπεύων, αὐτὸν πιστῶς θεραπεύει τὸν βασιλέα, κἀκεῖνος δὲ τὴν πρὸς τὸν οἰκέτην θεραπείαν ὡς ἰδίαν ἀναδέχεται, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὁ φύσει ἀγαθός, τῶν δι' αὐτὸν κενωσάντων τὸ ἴδιον αἷμα, τὴν δόξαν ὡς οἰκείαν ἡγήσεται; Πάνυ μὲν οὖν.

Πλήν, ποίαν ἂν δόξαν εἰσενέγκοιμεν ἀξίαν τῆς μαρτυρικῆς μεγαλειότητος, ἀντισηκοῦσαν τῇ δόξῃ τῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ τούτοις παρασχεθείσῃ; Δαίμονας ἀπελαύνειν δίδωσι, νόσους ἀποδιώκειν, παθήματι λυτροῦσθαι τοὺς προσφυγάς, λύειν ἁμαρτήματα, θραύειν πολέμους, εἴτε τοὺς αἰσθητοὺς τοὺς ὁρωμένους, εἴτε τοὺς νοητοὺς καὶ μὴ βλεπομένους, νεκροὺς ἀνιστᾶν, θυμηδίαν χαρίζεσθαι, κινδύνων ἀπολυτροῦσθαι, πάντα ὅσα τῆς θείας δυνάμεως, ἐπιφοιτᾶν, ἐπισκιάζειν, ἐν ὁράσεσιν, ἐν ὄψεσιν, ἐν οἴκοις, ἐν ἀγοραῖς, ἐν ἐκκλησίαις.

ΙϚ'. Ἀπείρηκασι γὰρ ἤδη οἱ λογισμοὶ τοῖς ἀλόγοις τὰς ὀπτασίας ἀπορραίνειν τοὺς ἁγίους, καὶ τοῖς ἀγγέλοις μόνοις ταύτας ἀναγράφουσιν. Εἰ γὰρ ἔτι μετὰ σώματος ὄντας, μετόχους αὐτοῦ εἶναι ὁ Θεὸς πεποίηκεν, οὐχ ἑτέρους ἀλλ' αὐτοὺς παραγενέσθαι τῆς ἐπικουρίας δεομένοις· οὐ πολλῷ μᾶλλον τοῦ γεώδους σκηνώματος ἐκδυθέντος διαζωσθέντας αὐτούς, ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν αἰτούντων ἀποστελεῖν.

Εἶτα τούτων λείψανα μόνα καὶ πάσης ζωτικῆς ἰκμάδος ἐκκενωθέντα, καθάπερ ἐκ πηγῆς τινος ἀενάου τὰ νάματα βρύουσιν, οὐκ ἔτι λογίσασθαι τὰς αὐτῶν ἐπιφανείας ὑπερφυῶς ἔτι καὶ θεοπρεπῶς ἀποτελουμένας; Εἰ γὰρ καὶ δίχα τοῦ οἰκείου σώματός εἰσιν, ἀπαλλαχθέντες τούτου τῷ θανάτῳ, ἀλλὰ μετ' ἀγγέλων τῷ κτίστῃ παριστάμενοι, ἀγγελικὰς λειτουργίας ἀποτελεῖν οὐκ ἀμφιβάλλονται.

Ἀλλὰ πῶς ἐν ταὐτῷ, καὶ ἐν ἀκαρεῖ τῷ καιρῷ πανταχοῦ πάρεισι, καὶ ἐνεργεῖν ἅμα δύνανται, ὅπερ μόνον ἰδιαίτατον τῆς θείας οὐσίας; Τοῦτο μὲν οὐκ ἂν διέξεισί τις, οἶμαι, γινόμενον· εἰ δὲ καὶ διεχθήσεται, οὐκ ἀναιρετικὸν πέφυκε τῆς τῶν ἁγίων παρουσίας, συντελεῖ δὲ μᾶλλον τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως, πρὸς πλείονα δόξαν τῶν θεραπόντων. Ἐπεὶ γὰρ σὺν Θεῷ βασιλεύουσι, καὶ τῆς δόξης ἐκείνης κατατρυφῶσι τῆς ἀνεκφράστου καὶ μακαρίας, τὸ λοιπὸν χάριν λαβόντες καὶ πρὸ τῆς κοινῆς ἀναστάσεως πάσης ἀπολαύειν τιμῆς ἠξίωνται παρὰ τοῦ εὐεργέτου καὶ μεγαλοδώρου. Οὐκ ὀφειλομένην ἔχομεν καὶ ἡμεῖς τὴν πρὸς τὸν Ἀθλητὴν τιμὴν καὶ δόξαν, ἣν τόσον προσφέρομεν, ὅσον νομίζομεν, μηδὲν οἰκεῖον συνεισάγοντες, ἀλλ' ἢ μόνον τὴν εὐγνωμοσύνην, ἵνα καὶ πλουσίαν ἐπιδειξώμεθα, ἵνα καὶ πλουσίαν λαβώμεθα τὴν ἀνταπόδοσιν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.